

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

**YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KORXONA AKTIVLARINI
BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI**

Musayeva Jamila Karomatovna

*Buxoro muhandislik -texnologiya instituti katta oqituvchisi, Buxoro shahri,
jmk_1973@mail.ru*

**СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ УПРАВЛЕНИЯ АКТИВАМИ
ПРЕДПРИЯТИЙ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ**

Мусаева Джамиля Кароматовна,

*Старший преподаватель Бухарского инженерно-технологического института,
город Бухара, jmk_1973@mail.ru*

**MODERN TRENDS IN ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT IN THE GREEN
ECONOMY**

Musayeva Jamilya Karomatovna

*Senior lecturer at Bukhara Engineering and Technology Institute, Bukhara city,
jmk_1973@mail.ru*

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar zahirida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini ko'paytirish bo'yicha ustuvor vazifalar belgilandi. Tahlillarga ko'ra, yurtimizda quyosh va shamol energiyasi salohiyati elektrga bo'lgan hozirgi ehtiyojni 10-12 barobar ortig'i bilan qoplashga yetadi. So'nggi yillarda "Yashil energiya" manbalarini barpo qilish bo'yicha katta dasturlar boshlandi. Investorlar uchun jozibador muhit tashkil etildi. Bugungi kunga qadar, sohaga 2,1 milliard dollar to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiya kirib keldi, yana 13 milliard dollarlik loyihalar amalga oshirilayapti. Deyarli barcha viloyatlarda zamonaviy quyosh va shamol elektr stansiyalari barpo etilib, natijada qo'shimcha 5 milliard kilovatt-soat ekologik toza elektr ishlab chiqarish va 1,5 milliard kub metr gaz tejash imkoniyati yaratildi. [1].

Bu sohadagi keng qamrovli ishlar mahalliy korxonalarda asosiy aktivlar rolini bajaradigan transformator, har xil turdagi kabellar, isitish kollektorlari, quyosh paneli, izolator, metall ustunlar kabi mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirishga ham katta turtki berdi. Energetika tizimining barqarorligini ta'minlash uchun ushbu quvvatlarga mos tarmoqlarni qurishni hamda zarur materiallar ishlab chiqarishni hozirdan boshlash muhimdir. Ushbu vazifalarni bajarishda korxona aktivlarini boshqarishni tashkil etish muhim.

Bizga ma'lumki, korxonaning aktivlari uning ishlab chiqarish faoliyatini amalga oshirish va foyda olish imkonini beruvchi mulkiy majmuadir. Ular moddiy shaklga ega bo'lmasligi

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

mumkin, ular joriy hisobdagi mablag'lar shaklida yoki biron bir ob'ekt shaklida taqdim etilishi mumkin. [2].

2022 yil dan boshlab korxonalar AFHga ega - aktivdan foydalanish huquqiga ega bo'ladi. Bular korxona ijaraga olgan va foyda olish uchun foydalanadigan aktivlardir. Ular egalik huquqi bilan korxonaga tegishli emas, lekin ular buning uchun daromad keltiradilar.

Aktivlarni boshqarish har qanday korxona uchun dolzarbdir. [2]. O'z navbatida, aktivlar quyidagi talablarga javob berishi kerak:

Korxonaning asosiy faoliyatida bevosita yoki bilvosita ishtirok etish va foyda (daromad) olish, qiymatga ega bo'lish, baholanishi, Jamiyatga mulk huquqiga (lizingga olingan mulkda - foydalanish huquqiga) ega bo'lishli. [3].

Korxona aktivlarni nazorat qilish va boshqarishni amalga oshirishi muhim [4]. Aktivlarni boshqarish korxona mulkini boshqarish usullari va tamoyillari tizimini, ularga nisbatan boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini ifodalaydi. [5].

Asosiy (strategik) maqsad - korxona aktivlari qiymatini oshirish va umuman biznes qiymatini oshirish. Buning uchun bir qator ikkinchi darajali maqsadlarni amalga oshirish kerak. [6].

Likvidlik darajasiga ko'ra aktivlar balansini saqlash. To'lov qobiliyatining yetarli darajasiga turli likvidlikdagi aktivlarni birlashtirish orqali erishiladi. [7]. Masalan, kassadagi naqd pul- ular inflyatsiya ta'sirida qiymatini yo'qotadi, biroq, korxona uchun yuqori darajadagi to'lov qobiliyatini ta'minlaydi. [8].

Daromadlilikni ta'minlash. Faoliyatning eng samarali va foydali sohalarida aktivlardan foydalanish ularning rentabelligini oshiradi. Ishlab chiqarish faoliyatini amalga oshirish uchun aktivlarning zarurligi va yetarliligini ta'minlash. [9].

Aktivlar tarkibini optimallashtirish zarur - ularning har xil turlarining optimal nisbatini aniqlashda korxona likvidligini baholash va uni oshirish va iqtisodiy faollikni yaxshilash yo'llari belgilanadi. [10].

Aktivlarni boshqarish va optimallashtirish jarayonini to'g'ri tashkil qilishda:

-Korxona aktivlarining rivojlanish strategiyasi [11]., istiqbollari, xususiyatlarini, mintaqaviy segmentni hisobga olgan holda shakllantiriladi. [12].

-Korxonada aktivlarni boshqarish samaradorligini baholash [13].

Buning uchun Gorizontal tahlil, ya'ni bir necha davrlar davomida aktivlar qiymatining o'zgarishi va ular turlari bo'yicha o'sish sur'ati baholanadi [14] hamda vertikal tahlil, ya'ni har bir turning butun jamiyati ulushini hisoblash uchun aktivlarning tuzilishi tahlil qilinadi. [15]. Vertikal tahlil natijalari [16] quyidagilar uchun ishlatiladi:

- aktivlardan foydalanish samaradorligini baholash;

-korxona uchun va alohida bo'linmalar uchun aktivlardan foydalanish samaradorligini baholash;

-aktivlar aylanmasini tahlil qilish, shuningdek asosiy faoliyat ko'rsatkichlarini aniqlash. [17].

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

Shuningdek qiyosiy tahlil, Iqtisodiy koeffitsientlarga asoslanib, moliyaviy ko'rsatkichlar hisoblanadi. [18]. Masalan: aktivlar rentabelligi koeffitsientlari, aylanma koeffitsientlari. Buning natijasida korxonaning to'lov qobiliyati va faoliyatining rentabelligi aniqlanadi. [19]. Aktivlarni boshqarish samaradorligini baholash uchun iqtisodchilar aktivlar aylanmasi ko'rsatkichlaridan foydalanadilar, korxonaning butun aktivlari yoki alohida turlari bo'yicha. [20].

Korxonaning rentabelligi odatda rentabellik ko'rsatkichlari bilan baholanadi. Umuman olganda, aktivlarning rentabelligi sof foydaning butun aktivlarning o'rtacha yillik qiymatiga nisbati yoki alohida turlari bo'yicha hisoblanadi. Natijalar korxona aktivlariga qo'yilgan har bir so'm qancha foyda keltirishini ko'rsatadi. Bu masala har bir sanoat korxonasining asosiy aktivlarini boshqarish samaradorligini oshirish uchun muhimdir

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. 2023 yil 17 fevral PQ “2023-yilda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini va energiya tejoychi texnologiyalarni joriy etishni jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”
2. Karomatovna M. J. WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS //Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595). – 2023. – T. 3. – №. 2. View of WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS (sciencesage.info)
3. Musayeva J. K. O 'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA AKTIVLARNI BOSHQARISHNING O 'RNI VA ROLI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – T. 3. – №. 4. – C. 554-564.
4. Karomatovna M. J. IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //British View. – 2023. – T. 8. – №. 5. View of IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN | British View
5. Musaeva J. K., Khalilova M. A. FEATURES OF INVESTMENT PROCESSES OF THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION //Academia Science Repository. – 2023. – T. 4. – №. 04. – C. 618-628. <https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/3763/3615> DOI: <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/BGTE7>
6. Musayeva J.K. O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda korxona aktivlarini boshqarish, globallashtirish va integratsiya jarayonlarining ta'siri. СОЛИК ВА ҲАЁТ ЭЛЕКТРОН ИЛМИЙ ОММАБОП ЖУРНАЛ, II СОН. 2023, 13-19-bet
7. Mukhsinov B., Yuldasheva S. Jamila Musaeva International journal of advanced science and technology vol. 29, no. 5, (2020) //issn. – 2005. – T. 4238. – C. 1922-1926.

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

8. Musaeva J.K. Evaluation of the fixed capital of enterprises and the main ways of their effective use. "ЛОГИСТИКА ВА ИҚТИСОДИЁТ" илмий электрон журналы. 2022 йил 2 сон. 70-77 bet
9. Мусаева Ж. К., Халилова М. А. Қ. КОРХОНАЛАРНИНГ АСОСИЙ КАПИТАЛИНИ БАҲОЛАШ ВА УЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 200-217.
10. Мусаева Ж. К. ОЦЕНКА ОСНОВНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ И ОСНОВНЫЕ ПУТИ ИХ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ //Журнал Инновации в Экономике. – 2022. – Т. 5. – №. 3.
11. Karomatovna M. J. Efficiency of introducing innovative approaches in higher education in uzbekistan //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 1266-1275.
12. Мусаева Ж. К., Халилова М. А. РОЛЬ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 283.
13. Мусаева Ж. К. РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ВА ТАЪЛИМДА РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
14. Мусаева Ж. К. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 288.
15. Мусаева Ж. К. САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА АСОСИЙ КАПИТАЛДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ЙЎЛЛАРИ //Журнал Инновации в Экономике. – 2021. – Т. 4. – №. 6.
16. Karomatovna M. J. MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES IN UZBEKISTAN IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC GLOBALIZATION //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 9. – №. 12. – С. 1434-1441.
17. Karomatovna M. J. Economic thoughts in the works of alisher navoi and their role in the development of society //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 1. – С. 1524-1531.
18. Мусаева Ж. К. Роль цифровой трансформации в развитии экономики Узбекистана. – 2021.
19. Мусаева Ж. К., Алимова Д. Д. ОСОБЕННОСТИ И РОЛЬ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА //ЖУРНАЛ АГРО ПРОЦЕССИНГ. – 2020. – Т. 2. – №. 1.
20. Мусаева Ж. К., Жумаева Д. Х. Особенности анализа основных фондов и инвестиций на предприятиях //Бенефициар. – 2019. – №. 52. – С. 7-10.